

Werken met rijketeksten.org

Heleen Rijckaert, beleidsadviseur bij de Nederlandse Taalunie

taal:
unie

Website rijketeksten.org

Een verzameling rijke teksten voor het
leerplichtonderwijs

Heleen Rijckaert (hrijckaert@taalunie.org)

Carlijn Pereira (cpereira@taalunie.org)

Ulrike Burki (uburki@taalunie.org)

Introductiefilmpje

Inhoud van de presentatie

1. Waarom een website met rijke teksten?
2. Wat zijn rijke teksten en waarom is het belangrijk om ermee te werken?
3. Vertaling naar de website
4. Toekomstplannen
5. Vragen en discussie

Waarom een website met ‘rijke teksten’?

Over de Taalunie

Effectief onderwijs in begrijpend lezen

Acties voor beter leesbegrip
en meer leesmotivatie

- Vloeit voor uit actieplan *Effectief onderwijs in begrijpend lezen* (2019)
- Veel aandacht voor ‘hoe’ (didactiek), weinig voor ‘wat’
- Onderwijsprofessionals: “Waar vind ik dan die teksten?”

Vijf kernthema's

- werk vanuit urgentiebesef;
- werk met een taal-leesbeleid;
- werk met effectieve vakdidactiek;
- werk aan leesmotivatie;
- geef formatieve feedback.

In samenhang en
ondersteund door
leespartners

Effectieve didactiek

Werkgroep + drie redactieraden (6 – 10 jaar, 10 – 14 jaar, 14 – 18 jaar)

Wat zijn rijke teksten en waarom is het belangrijk om ermee te werken?

Oefening

- Bekijk in duo's de tekst, en bespreek met elkaar waarom dit een voorbeeld van een rijke tekst is.

Selectiecriteria

Hoe een goede tekst selecteren? checklist

Heb je een rijke tekst in handen? Als je tekst per onderdeel aan meerdere kenmerken voldoet, dan ben je op weg naar een goede tekst! Je hoeft niet alle boxen te kunnen afvinken. Scoorde je op een aantal onderdelen 'nee'? Probeer die dan om te buigen tot 'ja'.

Rijke en authentieke tekst?	Ja/nee?
Bevat de tekst informatie die van nut kan zijn in het echte leven of in de echte wereld buiten het klaslokaal? <i>Een goede tekst moet boeiend zijn, maar moet ook informatie bevatten die relevant en nuttig blijft voor de leerling, tijdens en na afloop van de les.</i>	
Helpt de inhoud de leerlingen om hun ervaringen te relateren aan die van anderen (inclusief anderen buiten het eigen klaslokaal)? <i>De tekst heeft betrekking op de leefwereld van de leerlingen. Daarnaast helpt de inhoud van de tekst de leerlingen om hun ervaringen en situatie te relateren aan de wereld als geheel.</i>	
Leent de tekst zich ertoe om productieve taalkaken voor de leerlingen op te stellen? <i>Productieve taalkaken zijn taalkaken die werken aan spreken of schrijven. Bovendien kan een goede tekst leiden tot verschillende opdrachten.</i>	
Is de inhoud van de tekst authentiek en leent deze zich tot verdere verdieping en verkenning? <i>Een authentieke tekst is een tekst die niet bewust is aangepast om te gebruiken in een onderwijscontext. Leerlingen willen het gevoel hebben dat wat ze in de klas lezen, ook in de praktijk kan worden toegepast.</i>	
Complexiteit van de tekst	
Bevat de tekst volwaardige, langere zinnen met verbindingswoorden? <i>Voorbeelden van verbindingswoorden: daarna, wanneer, omdat, kortom, wanneer, echter, tenzij ...</i>	
Is er sprake van een elementaire verhaalstructuur? <i>Bij een elementaire verhaalstructuur creëert de schrijver uitdaging, wekt hij interesse en neemt hij de lezer mee op weg naar mogelijke antwoorden.</i>	
Bevat de tekst natuurlijk taalgebruik? <i>Natuurlijk taalgebruik is het alledaagse taalgebruik, waarin men loskomt van een al te formele woordkeuze. Bij teksten ligt de nadruk op schrifttaal. Schrifttaal zijn alle uitingen in geschreven taal alsook woorden en woordcombinaties die vooral in geschreven taal voorkomen</i>	
Bevat de tekst een gevarieerde woordenschat met een aantal laagfrequente woorden? <i>Laagfrequente woorden zijn woorden die door een deel van de klas niet gekend zijn en in specifieke teksten vaak terugkomen.</i>	
Worden er (causale) verbanden gelegd tussen tekstgedeelten? <i>Door die verbanden tussen de tekstgedeelten hangen de delen van de tekst goed samen.</i>	
Gaat het om een doorlopende tekst en niet om losse tekstfragmenten?	
Ondersteunen de illustraties de tekst en worden deze niet enkel gebruikt ter verlevendiging?	

Gobyn, S., et al. (2019). Sleutels voor effectief begrijpend lezen – inspiratie voor een eigentijdse didactiek in het basisonderwijs. Brussel: Vlaamse Onderwijsraad.

Erna van Koeven en Anneke Smits

Rijke taal

Taaldidactiek voor het basisonderwijs

 Boon

Selectiecriteria rijke teksten

Algemeen

- De tekst is **authentiek** en in zijn **oorspronkelijke vorm**. Dat betekent dat de auteur zijn volle taalrijkdom heeft ingezet en dat de tekst niet is aangepast voor didactische doeleinden.
- Het thema van de tekst is **relevant** en van belang voor het echte leven en de echte wereld.
- De tekst leent zich tot **verdieping of verbreding** binnen hetzelfde thema.

Structuur

- Er is een **elementaire tekst** – of **verhaalstructuur** aanwezig: de auteur stelt een vraag of wekt vragen op, creëert een uitdaging, wekt interesse van de lezer en laat mogelijke oplossingen zien.
- De verschillende onderdelen van de tekst worden met elkaar verbonden en er is een **samenhang** merkbaar.
- Eventuele **illustraties en andere visuele ondersteuning** ondersteunen de tekst en kunnen het tekstbegrip bevorderen.

Zinsbouw

- De zinnen variëren tussen enkelvoudige en complexe zinnen met **verbindingswoorden**.

Taalgebruik

- De auteur legt veel **variatie** in zijn taalgebruik. Daardoor is de tekst aantrekkelijk en uitnodigend om te lezen.
- De tekst is **beeldend** geschreven: figuurlijk taalgebruik, vergelijkingen, ... De tekst motiveert om je eigen beeld te creëren.
- Het taalgebruik van de tekst is **natuurlijk**: er is een evenwicht tussen formeel en informeel taalgebruik.

Woordenschat

- De tekst bevat een gevarieerde woordenschat.
- In de tekst is er een evenwicht tussen laag- en hoogfrequente woorden.

De selectiecriteria werden samengesteld door de werkgroep die aan de basis lag van deze website. Ze baseerde zich hiervoor op de [checklist rijke teksten van de KU Leuven](#) en de selectiecriteria voor rijke teksten uit het boek *Rijke Taal* (2020) van Erna van Koeven en Anneke Smits.

Algemeen

- De tekst is **authentiek** en in zijn **oorspronkelijke vorm**. Dat betekent dat de auteur zijn volle taalrijkdom heeft ingezet en dat de tekst niet is aangepast voor didactische doeleinden.
- Het thema van de tekst is **relevant** en van belang voor het echte leven en de echte wereld.
- De tekst leent zich tot **verdieping of verbreding** binnen hetzelfde thema.

Structuur

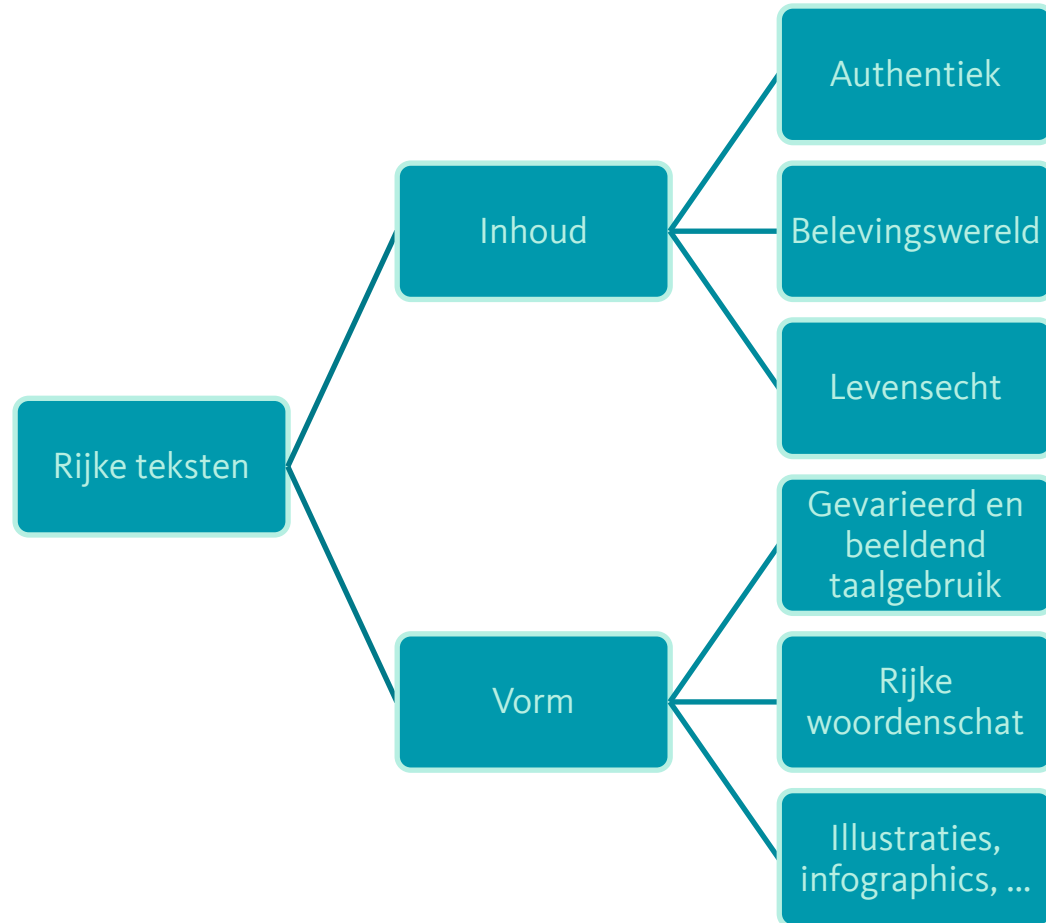
- Er is een **elementaire tekst – of verhaalstructuur** aanwezig: de auteur stelt een vraag of wekt vragen op, creëert een uitdaging, wekt interesse van de lezer en laat mogelijke oplossingen zien.
- De verschillende onderdelen van de tekst worden met elkaar verbonden en er is een **samenhang** merkbaar.
- Eventuele **illustraties en andere visuele ondersteuning** ondersteunen de tekst en kunnen het tekstbegrip bevorderen.

Zinsbouw

- De zinnen variëren tussen enkelvoudige en complexe zinnen met **verbindingswoorden**.

Algemeen

- De tekst is **authentiek** en in zijn **oorspronkelijke vorm**. Dat betekent dat de auteur zijn volle taalrijkdom heeft ingezet en dat de tekst niet is aangepast voor didactische doeleinden.
- Het thema van de tekst is **relevant** en van belang voor het echte leven en de echte wereld.
- De tekst leent zich tot **verdieping of verbreding** binnen hetzelfde thema.

“De wereld buiten de school”

Rijke teksten...

- ... zetten aan tot denken
- ... nodigen uit om te kijken vanuit andere perspectieven
- ... leggen verband tussen het onderwerp van de tekst en wereld / andere gebeurtenissen
- ... bevatten een evenwichtige verdeling tussen nieuwe en onbekende informatie
- ... bevatten zowel eenvoudige als complexe relaties

Maar... de echte rijkdom van
de tekst ontstaat in de
interactie met de lezer

Hoe doe je dat dan?

Prikkelende vragen

Brede thema's

Domeinen

Hoe doe je dat dan?

Prikkelende vragen

- Aanzetten tot denken
- Andere perspectieven

Brede thema's

- Verbanden leggen tussen onderwerp en wereld
- Kennisopbouw: evenwichtige verdeling tussen nieuwe en onbekende / eenvoudige en complexe relaties

Domeinen

- Vakoverstijgend werken bevorderen
- “Lezen om te leren”

Vier cruciale vragen

Does the text contain information that can be of use in the real world outside the classroom?

Does the content help students **relate** their experiences, situation and country to the world as a whole?

Is the text generative and can **productive tasks** be tailored?

Is the content of the text authentic and does it lend itself to **further research and exploration**?

Vertaling naar de website

Meester Mo

?

Prikkelende vraag

ar je

Meester Mo is de gymleraar van Deetje en Vito. Er doen allerlei verhalen over hem de ronde en hij is strenger dan de andere leraren. Op een dag komen Deetje en Vito

📖 Vanaf hier kun je de hele wereld zien

👤 Enne Koens

✍️ Maartje Kuiper

👤 Luitingh-Sijthoff

📅 2021

📖 Verhalend

📄 Boekfragment

Breed thema

Burgerschap, Ik en

Domein

en ruimte

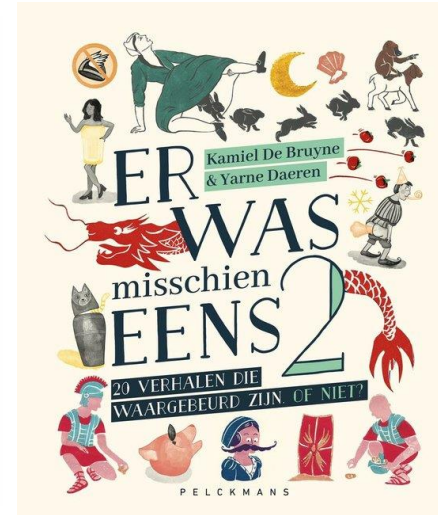
👤 8 - 10 jaar

Soorten teksten

Informatief

Verhalend-informatief

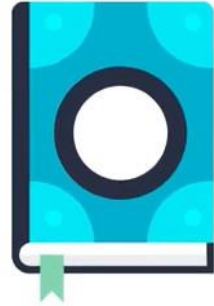

Verhalend

Beschouwend

Bronnen

Het Nieuws

Wat zoek je?

Filter op tekstgenre

- Informatief (3)
- Verhalend (3)
- Verhalend-informatief (3)

Filter op teksttype

- Artikel (3)
- Audioboeken (3)
- Blogpost (3)
- Boekfragment (3)
- Gedicht (3)
- Kortverhaal (3)
- Podcast (3)
- Webtekst (3)

Filter op thema

- Conflict (3)
- Groei (3)
- Toekomst (2)
- Water en wind (2)

Filter op trefwoorden

- Burgerschap (3)
- Economie (3)
- Historisch bewustzijn (3)
- Ik en de ander (3)
- Kunst en cultuur (3)
- Lichaam en geest (3)
- Natuur en klimaat (3)
- Wereld en ruimte (1)
-

Wiskunde, wetenschappen en techniek
(0)

Filter op leeftijdsindicatie

- 10 – 12 jaar (3)
- 12 – 14 jaar (3)
- 14 – 16 jaar (3)
- 16 – 18 jaar (3)
- 6 – 8 jaar (3)
- 8 – 10 jaar (3)

Zoeken

[Filters verwijderen](#)

Lees deze tekst samen met ...

- Lieve Helena

Rijke teksten voor ALLE leerlingen

- Land (2009) – Van Silfhout (2014): ook rijke teksten voor leerlingen die moeilijk lezen
- Vereenvoudigde teksten > > grotere belasting voor het werkgeheugen
- Woordenschatuitbreiding: hoog- en laagfrequente woorden

Toekomstplannen

Toekomstplannen

- Verder uitbouwen tot 300 teksten
- Zorgen voor evenwichtige verdeling
 - Leeftijdsgroep
 - Tekstsoorten
 - Thema's
 - ...
- Najaar 2023: partner zoeken die project kan overnemen

Communicatie

- Artikelen
 - Tijdschrift Taal
 - Fons
 - MeerTaal
 - Levende Talen Magazine
- Campagne op sociale media
 - Filmpjes
 - Teksten uitlichten
- Presentaties op diverse bijeenkomsten

Vragen en discussie

Discussie

- Welke mogelijkheden zien jullie om met deze website aan de slag te gaan?
- Zien jullie mogelijkheden om de website verder te verspreiden?

Bronnen

- Bombeke, G. (2021). Wat vraag je nu eigenlijk? Over vragen stellen bij teksten. *Fons*, jrg. 6, nr. 4.
- Bombeke, G. (2022). Presentatie *Rijke teksten in de klaspraktijk*. Brussel, 28 september 2022.
- Goby, S., et al. (2019). *Sleutels voor effectief begrijpend lezen – inspiratie voor eigentijdse didactiek in het basisonderwijs*. Brussel: Vlaamse Onderwijsraad.
- Land, J. (2009). *Zwakke lezers, sterke teksten? Effecten van tekst- en lezerskenmerken op het tekstbegrip en de tekstwaardering van VMBO-leerlingen*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Van Silfhout, G. (2014). *Leuk om te lezen of makkelijk te begrijpen? Optimaal begrijpelijke teksten voor het voortgezet onderwijs*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Pereira, C. & Nicolaas, M. (2019). *Effectief onderwijs in begrijpend lezen. Acties voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie*. Den Haag: Algemeen Secretariaat van de Taalunie.
- Pereira, C. & Rijckaert, H. (2021). Werken met rijke teksten voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie. In Mottart, A. & Vanhooren, S. (Eds.). *35ste HSN-Conferentie*, (pp. 25-28). Gent: Skribis.
- Rijckaert, H. & Pereira, C. (2021). *Effectief leesonderwijs in de lerarenopleiding: kansen, drempels en uitdagingen*. Den Haag: Algemeen Secretariaat van de Taalunie.
- Van Koeven, E. & Smits, A. (2020). *Rijke taal. Taaldidactiek voor het basisonderwijs*. Amsterdam: Boom uitgevers.
- Van den Ende, H. & Jongstra, W. (2020). Werken aan leesbegrip én leesmotivatie met behulp van schurende en naburige teksten; Lezen ... argumenteren: meer lezen ... meer weten. *Tijdschrift Taal*, jrg. 11, nr.17, pp. 20-23.

Met dank aan...

- Gino Bombeke, pedagogisch begeleider KOV en lerarenopleider KU Leuven
- Adviesgroep PONT2
- Werkgroep en redactieraden